

V deželo luči

BOŽIČNE ZGODBE

IZBRALA IN UREDILA MATEJA KOMEL SNOJ

ILUSTRIRAL DAMIJAN STEPANČIČ

DRUŽINA

Vreme smo imeli lepo: bilo je zmerno mrzlo in nekoliko vlažno, dišalo je po belih kmečkih obujkih, ličju, prosu in ovčji koži. Ljudi je bilo ogromno in vsi so imeli na sebi svojo najlepšo obleko. Fantki iz premožnih družin so od staršev dobili vsak po en groš in so ta svoj kapital že zapravili za glinene piščali, s katerimi so prirejali živahne koncerte. Revnim malčkom, ki niso dobili grošev, pa so se ob ograji zavistno cedile sline. Videl sem, da si tudi oni želijo imeti podobna glasbila, da bi se lahko z vso dušo potopili v vsesplošno harmonijo ... In takrat sem pogledal babico.

Glinene piščalke niso bile nujno potrebne, prav tako niso bile posebej koristne, a babičin obraz ni izražal niti najmanjšega neodobranja moje namere, da vsem revnim dečkom kupim piščalke. Nasprotno, na starkinem dobrem obrazu se je izrisalo celo zadovoljstvo, ki sem ga razumel kot potrditev: še isti hip sem z roko segel v žep, izvlekel svoj pravljlični rubelj in kupil celo škatlo piščalk, poleg tega pa so mi vrnilo še nekaj drobiža. Ko sem drobiž spustil v žep, sem se z roko prepričal, da je moj rubelj cel in da spet leži tam, kjer je ležal pred nakupom. Tako so vsi dečki dobili piščalke in najrevnejši med njimi so nenadoma postali enako srečni kot bogati dečki, zažvrgoleli so na vso moč, midva z babico pa sva krenila naprej. Dejala mi je:

»Dobro si ravnal, revni dečki morajo igrati in se razvijati, tisti, ki jih lahko razveseli, pa mora to priložnost čim prej izkoristiti. Da boš vedel, da imam prav, sezi z roko še enkrat v žep in poglej, kje je tvoj pravljlični rubelj.«

Segel sem v žep in ... in tam zatipal svoj pravljlični rubelj.

»Aha,« sem pomislil, »zdaj vem, za kaj gre, in sem lahko pogumnejši.«

v

Stopil sem k stojnici z blagom in ruticami in tam vsem našim deklam kupil obleko – enim rožnato, drugim modro, starkam pa vsaki po eno majhno naglavno rutico. Vsakič, ko sem segel v žep, da bi plačal, je bil moj pravljični rubelj na svojem mestu. Nato sem za oskrbnico hčer, ki naj bi se poročila, kupil dve karneolski zaponki, in takrat sem se, priznam, nekoliko ustrašil. A babičin pogled je bil še vedno odobravajoč in moj rubelj se je po tem nakupu znova srečno vrnil v moj žep.

»Nevesta se mora nališpati,« je dejala babica, »to je nepozaben dan v življenju vsakega dekleta; prav je, da si jo želel razveseliti, saj človek, ki je vesel, pogumneje stopi na novo življenjsko pot, od prvega koraka pa je odvisno marsikaj. Lepo si ravnal, ko si razveselil revno nevesto.«

Potem sem tudi sebi kupil veliko sladkarij in orehov, na drugi stojnici pa sem vzel veliko *Knjigo psalmov*, prav takšno, kakršna je ležala na mizi naše kravarice. Uboga starka je imela zelo rada to knjigo, ki pa jo je doletela ta nesreča, da je bila zelo všeč tudi teličku, ki je s kravarico živel v isti sobi. Teliček je imel glede na svojo starost preveč prostega časa, zato se je začel kratkočasiti z žvečenjem robov in nato še celih strani te knjige. Uboga starka ni mogla več brati in prepevati psalmov, kar ji je bilo prej v veliko uteho, in zato je bila zelo žalostna.

Prepričan sem bil, da nakup nove knjige za starko ni nepotrebno dejanje, kar je bilo res: ko sem z roko segel v žep, je bil moj rubelj lepo na svojem mestu.

Moji nakupi so postajali večji in raznovrstnejši – kupoval sem vse, za kar sem menil, da je potrebno, med drugim tudi nekaj precej tveganih stvari: našemu mlademu kočijažu Konstantinu sem kupil lep staroruski pas, veselemu čevljarju Jegorku pa harmoniko. A rubelj je bil še kar pri meni, babice pa nisem več gledal ne lovil njenih pomenljivih pogledov. Bil sem v središču dogajanja: vsi so me gledali, hodili za menoj, se pogovarjali o meni.

»Poglejte ga, našega gospodiča Mikolaško! Ves sejem lahko kupi! Prav gotovo ima pravljичni rubelj!«

V sebi sem začutil nekaj novega, česar doslej nisem poznal. Zaželel sem si, da bi me vsi poznali, da bi mi vsi sledili in o meni govorili, kako da sem pameten, bogat in dober.

Nenadoma sem v sebi začutil nemir in nekakšno praznino.

VI

Še isti hip se je pred mano kot strela z jasnega pojavil najbolj trebušast sejemski trgovec, si snel čepec in dejal:

»Sem najdebelejši in najizkušenejši trgovec, mene že ne boste prelisičili. Vem, da lahko kupite vse, kar je na tem sejmu, ker imate pravljичni rubelj. Z njim ni težko spraviti v začudenje celotne župnije, pa vendarle obstaja nekaj, česar za ta rubelj ne morete kupiti.«

»Če je to kaka nepotrebna stvar, je seveda ne bom kupil.«

»Kako to mislite, 'nepotrebna'? O nečem, česar ne potrebujemo, vam niti ne bi govoril. Kar pogledjte, kaj se dogaja okoli naju, in to kljub temu, da imate

prav vi pravljčni rubelj. Sebi ste kupili sladkarije in orehe, za druge ste kupovali samo koristne stvari, a kar pogledajte, kako so si zapomnili vaša dobra dela: vsi so že pozabili na vas.«

Ozrl sem se okoli sebe in na svoje skrajno začudenje opazil, da s trebušastim trgovcem resnično stojiva čisto sama, okrog naju ni žive duše. Še babice ni bilo, a nanjo sem že zdavnaj pozabil, ves sejem pa se je zdaj gnetel okrog nekega mršavega dolgina, ki je imel čez kožušček poveznjen dolg črtast telovnik s steklastimi gumbi, ki so se ob sleherni kretnji narahlo zalesketali.

To je bilo vse, kar je imel dolgin na sebi privlačnega, a kljub temu so mu vsi sledili in ga opazovali, kot da bi šlo za najčudovitejšo stvaritev narave.

»Nič posebnega ne vidim na njem,« sem dejal svojemu novemu spremljevalcu.

»Morda res, a vseeno ste morali opaziti, kako je vsem všeč. Kar pogledajte, vsi hodijo za njim, tudi kočijaž Konstantin z elegantnim pasom in čevljarček Jegorka s svojo harmoniko, pa nevesta z zaponkami in celo stara kravarica s svojo novo knjigo. Da dečkov s piščalkami niti ne omenjam ...«

Pozorno sem pogledal, in res so se vsi ljudje gnetli okrog človeka s steklastimi gumbi, vsi pobiči so igrali na piščali v njegovo čast in slavo.

Začutil sem, kako se v meni prebuja jeza. Vse skupaj se mi je zdelo strahotno žaljivo in začutil sem, da sem dolžan, celo poklican, da se dvignem nad tega človeka s steklastimi gumbi.

»Pa mislite, da ne morem biti boljši od njega?«

»Res je, tako mislim,« je odgovoril trebušnik.

»Prav, vam bom kar takoj dokazal, da se motite!« sem zakričal, urno stekel proti človeku, ki je imel čez kožušček oblečen telovnik, in ga vprašal: »Poslušajte, mi ne bi prodali svojega telovnika?«

VII

Človek s steklastimi gumbi se je obrnil, pri čemer so se njegovi gumbi na soncu motno zalesketali, in odgovoril:

»Seveda, z veseljem vam ga prodam, a to vas bo drago stalo.«

»Ne skrbite, vi mi le hitro povejte, koliko zahtevate za svoj telovnik.«

Prekanjeno se je nasmehnil in dejal:

»Vidim, da ste zelo neizkušeni, kar je tudi normalno za vašo starost. Ne razumete, za kaj gre. Moj telovnik nima nikakršne vrednosti, ker ni lep in me ne greje, zato vam ga dam zastonj, plačati mi morate le po en rubelj za vsak steklast gumb, ki je na njem. Čeprav ti gumbi prav tako niso lepi in me ne grejejo, se pa zato lesketajo, kar je vsem zelo všeč.«

»Odlično,« sem odgovoril. »Za vsak vaš gumb vam bom plačal po en rubelj. Kar slecite si telovnik.«

»Ne, želim, da mi prej plačate.«

»Prav.«

Z roko sem segel v žep in od tam izvlekel rubelj, nato sem spet segel v žep, a ... žep je bil prazen. Moj pravljični rubelj se ni vrnil ... Izginil je ... Izgubil sem ga ... Ni ga bilo, mene pa so vsi gledali in se mi smejali.

Bridko sem zajokal in ... se zbudil.

Bilo je jutro. Ob moji postelji je stala babica v svojem belem čepcu s čipkastimi naborki in v roki držala nov srebrn rubelj – njeno običajno božično darilo.

Spoznal sem, da se vse, kar sem doživel, ni zgodilo zares, ampak v sanjah, in ji hitro povedal, zakaj sem jokal.

»No,« je rekla babica, »tvoje sanje so lepe, sploh če jih želiš pravilno razumeti. V basnih in pravljicah se pogosto skriva prav posebno sporočilo. Pravljični rubelj je po mojem mnenju dar, ki ga Bog da človeku ob rojstvu. Dar se razvija in krepi, dokler človek zna ohraniti moč in pogum na presečišču štirih poti, od koder se vsaj z ene vidi pokopališče. Pravljični rubelj je moč, ki lahko služi resnici in kreposti, v korist ljudem, kar je za človeka z dobrim srcem in s treznim umom največje zadovoljstvo. Nič, kar bo tak človek naredil, da bi resnično osrečil svoje bližnje, ne bo zmanjšalo njegovega duhovnega bogastva, prav nasprotno: globlje, ko bo črpal iz svoje duše, bogatejši bo postajal. Človek, ki ima telovnik povrh svojega kožuščka, pa je nečimrn, saj telovnika ne potrebujemo, če imamo topel kožušček, prav tako ni treba, da bi za nami hodili ali nas slavili. Nečimrnost mrači um. Ko si naredil par koristnih stvari (zelo malo v primerjavi s tistim, kar bi še lahko naredil s svojim pravljičnim rubljem!), te je že prevzel napuh in si se odvrnil od mene, ki sem v sanjah predstavljala življenjsko izkušnjo. Ni ti bilo več pomembno dobro drugih, ampak to, da bi te vsi gledali in te hvalili. Hotel si imeti popolnoma nepotrebne steklaste gumbe, zato je tvoj rubelj izpuhtel. To se je moralo

zgoditi in zelo sem vesela, da si v sanjah dobil tak poduk. Rada bi, da bi si te božične sanje za vedno zapomnil. Zdaj pa pojdiva v cerkev, po maši pa bova kupila vse, kar si kupil revnim dečkom v sanjah.

»Razen ene stvari, draga babica.«

Babica se je nasmehnila in rekla:

»No, seveda, zdaj že vem, da ne boš kupil telovnika s steklastimi gumbi.«

»Ne samo to. Ne bom kupil niti sladkarij, ki sem jih v sanjah kupil zase.«

Babica je malo pomislila in rekla:

»Ne vidim potrebe, da bi si odrekel majhno zadovoljstvo, a če bi v zameno za to rad bil srečnejši, potem ... potem te razumem.«

Takrat sva se objela in oba, ne da bi si še kaj rekla, zajokala. Babica je ugani-la, da sem tisti dan želel vse svoje malo bogastvo porabiti za druge. In ko sem to storil, se je moje srce napolnilo s takim veseljem, kakršnega dotlej še nikoli nisem občutil. S tem ko sem se v dobro drugih odrekel svojim majhnim za-dovoljstvom, sem prvič izkusil tisto, kar ljudje označujejo s privlačno besedo »popolna sreča« – sreča, pri kateri si ne želiš ničesar več.

Vsak od vas lahko pri sebi poskusi ponoviti mojo izkušnjo in prepričan sem, da v mojih besedah ne bo prepoznal laži, temveč najčistejšo resnico.

Prevedla Urša Zabukovec